

OPEN MONUMENTEN DAG

VRIENDEN
LOTERIJ

WIN MEER, BELEEF MEER

Ontdek de mooiste
monumenten

in Hulshorst, Vierhouten,
Elspeet & Nunspeet

www.openmonumentendag.nl

gratis
boekje

zaterdag 14 september

Activiteiten & opengestelde monumenten

Zaterdag 14 september 2024

Nunspeet

- Dorpswandeling met gids vanaf VVV **R** 10.30 uur blz. 4
- Dorpswandelaroute vanaf VVV hele dag blz. 4
- Installatie nieuwe Dorpsdichter 10.00 uur blz. 4
- Molen De Duif 10.00 – 15.00 uur blz. 5
- Dorpskerk Nunspeet 10.00 – 15.00 uur blz. 5
- Fiets een gratis route vanaf VVV hele dag blz. 5
- Vrije Academie Nunspeet, kunstuitleen hele dag blz. 5
- Noord-Veluws Museum, rondleidingen vanaf 13.30 uur blz. 6
- Wandeling naar Aortjes Huus met gids **R** 11.30 uur blz. 6
- Monumentale horeca: Herberg De Roskam hele dag blz. 37

Hulshorst

- Wandeling naar Aortjes Huus met gids **R** 11.30 uur blz. 6
- Wandelroute Landgoed Hulshorst hele dag blz. 7
- Molen de Maagd 9.00 – 12.00 uur blz. 10

Elspeet

- Historisch Museum Elspeet 10.00 – 17.00 uur blz. 10
- Hervormde Kerk Elspeet 10.00 – 15.00 uur blz. 10
- Molen de Hoop 10.00 – 14.00 uur blz. 11
- Wandelroute door Elspeet vanaf VVV hele dag blz. 12
- Wandeling naar Aortjes Huus met gids **R** 11.30 uur blz. 6
- Monumentale horeca: Restaurant 1760 hele dag blz. 12

Vierhouten

- Monumentenwandelaroute vanaf Dorpshuis vanaf 10.00 uur blz. 19
- Monumentale horeca: Hotel Vierhouten hele dag blz. 23
- Dorpshuis Vierhouten 10.00 – 15.00 uur blz. 34
- Zonnehal Vierhouten 10.00 – 15.00 uur blz. 35
- Bonnetjes met aanbiedingen blz. 37

R = reserveren bij VVV Nunspeet verplicht

Aanwijzingen in routes: RD = rechtdoor - RA = rechtsaf - LA = linksaf

Voorwoord

De Open Monumentendag 2024 is op 14 september en heeft als landelijk thema 'Routes, Netwerken en Verbindingen'.

Een thema dat vertaald is naar bijzondere activiteiten in de gemeente Nunspeet.

De organisatie van dit evenement ligt in handen van het Comité Open Monumenten Dag Nunspeet, met vertegenwoordigers vanuit de Commissie Omgevingskwaliteit (de voormalige Monumenten Commissie), 'Nunspeet uit de Kunst', de Heemkundige Vereniging Nuwenspete, en enkele enthousiaste vrijwilligers. Helaas zijn nog niet alle dorpen vertegenwoordigd in het Comité, dus lijkt het u leuk hieraan mee te werken, meldt u vooral aan voor het volgende jaar bij één van de deelnemende organisaties.

Er is een programma tot stand gekomen met activiteiten in alle dorpen van de gemeente; Nunspeet, Elspeet, Vierhouten en Hulshorst. De gemeente heeft namelijk een prachtige 'collectie' aan erfgoed van gebouwd erfgoed, groen erfgoed en archeologische monumenten. In totaal kent de gemeente Nunspeet maar liefst 120 gemeentelijke monumenten en 65 rijksmonumenten.

Al die historische plekken verbinden ons met het bijzondere verleden van de gemeente en geven ieder dorp en plek een eigen identiteit.

Bijzondere aandacht willen wij vragen voor de volgende activiteiten:

- ◆ Voor de jonge monumentenfan is een leuke kleurplaat samengesteld van monumenten in de gemeente. Welke herken je? En anders op pad natuurlijk om ze te vinden! De tekening ligt bij de diverse VVV kantoren en is te downloaden via www.nunspeetuitdekunst.nl/nieuws.
- ◆ Een wandeling door het historische centrum van Nunspeet onder begeleiding van boeiende verteller Jan Plender, die u, geheel in stijl, bijzondere verhalen vertelt bij allerlei locaties in het dorp. Ook als u inwoner bent van Nunspeet, hoort en ziet u wat u nooit wist en wandelt u vanaf dan met andere ogen door het dorp.
- ◆ Op de grens van Elspeet en Hulshorst wordt een unieke wandelervaring aangeboden door onder begeleiding van een gids te wandelen naar het 'Aortjes Huus'. Onderweg hoort u van alles over het natuurgebied en bezoekt u dit bijzondere huisje, waar u, eveneens geheel in stijl, een rondleiding en een lunch krijgt. Daarna wandelt u weer terug naar de startplek.

Voor beide wandelingen zijn maar 15 plekken beschikbaar, dus meldt u snel aan als u dit niet wilt missen! Zie voor de wijze waarop bladzijde 4 en 6 in dit OMD-boekje. Naast deze georganiseerde wandelingen kunt u natuurlijk ook zelf op pad gaan. In, rond of bij ieder dorp is in dit boekje een route opgenomen die u op eigen gelegenheid kunt wandelen. Namens het Comité Open Monumenten Dag 2024 wensen wij u met de door ons aangeboden routes, netwerken en verbindingen, memorabele en monumentale momenten toe!

Open Monumentendag Nunspeet

Dorpswandeling met gids door Nunspeet

Start:	VVV Nunspeet, Stationslaan 31B
Tijd/afstand:	10.30 uur, duur 2 uur, afstand 4 km
Kosten:	€ 2,00
Reserveren:	0341 – 274747 of info@nunspeetuitdekunst.nl

Ga mee op deze dorpswandeling met een gids van Heemkundige vereniging Nuwenspete, die u mee neemt naar vroegere tijden. Er staan nog prachtige oude gebouwen vanuit een ver verleden in het centrum van Nunspeet. Een mooi moment om hier op open monumentendag eens kennis mee te maken.

Dorpswandelaroute door Nunspeet

Start:	VVV Nunspeet, Stationslaan 31B
Tijd:	9.30 – 17.00 uur
Kosten:	gratis

Met het boekje, verkrijgbaar bij VVV Nunspeet, kunt u op eigen gelegenheid een prachtige route door het centrum, door parken, langs gedichten en langs monumenten lopen. Alleen op zaterdag 14 september krijgt u, op vertoon van deze pagina, deze route gratis bij VVV Nunspeet.

Installatie nieuwe dorpsdichter

Locatie:	Dorpsstraat, ter hoogte van de dorpskerk
Tijd:	10.00 uur

De gemeente Nunspeet faciliteert samen met de bibliotheek Nunspeet en de Stichting Muurgedichten Nunspeet de Nunspeetse dorpsdichter. Zaterdag 14 september neemt de huidige dorpsdichter afscheid en wordt er een nieuwe dichter door de burgemeester geïnstalleerd; een plechtig moment! Er is poëzie van de vertrekkende én van de nieuwe dorpsdichter. Komt allen genieten van deze dichtkunst!

Bezoek Molen de Duif

Locatie: Molenweg 91
Tijd: 10.00 – 15.00 uur

Deze onlangs gerestaureerde molen is open en gratis te bezichtigen. De molenaars zijn aanwezig en kunnen u laten zien en vertellen hoe het allemaal in zijn werk gaat. Geniet van een kop koffie of koop streekproducten in de molenwinkel!

Bezoek Dorpskerk Nunspeet

Locatie: Dorpsstraat 12
Tijd: 10.00 – 15.00 uur

De Dorpskerk dateert uit de 12e eeuw en is na een grote brand herbouwd in 1858. Het is het grootste en oudste hervormde kerkgebouw in Nunspeet.

Fiets een gratis route vanaf VVV

Locatie: Stationslaan 31B
Tijden: 9.30 – 17.00 uur

Op de fiets genieten van de verschillende monumenten die de gemeente Nunspeet rijk is?

Kom dan langs bij VVV Nunspeet voor een gratis route!

Je kunt kiezen uit de volgende routes:

- ☆ Schilderachtige Veluweroute
- ☆ Eibertjesroute
- ☆ Koninklijke Bomenroute
- ☆ Vier Molensroute

Dit aanbod is alleen geldig op 14 september 2024

Vrije Academie Nunspeet & Kunstuitleen

Locatie: Stationslaan 28
Tijd: 10.00 – 15.00 uur

In de Vrije academie Nunspeet wordt het resultaat van het restauratie/reproductie project 'Muurschildering Duitse soldaat' gepresenteerd. Natuurlijk zijn ook de oude school uit 1904 en het kleinste schoolmuseum in Nederland te bezichtigen.

Op 14 september wordt, onder auspiciën van de recent opgerichte Stichting Vrienden van de Vrije Academie Nunspeet, de kunstuitleen gelanceerd!

Er is een selectie van uit te lenen werken te bewonderen.

Rondleidingen Noord-Veluws Museum

Locatie: Winckelweg 17A
Tijden: 13.30 – 14.30 – 15.30 – 16.30 uur

Op 14 september is het Noord-Veluws Museum gratis toegankelijk voor bezoekers. Om 13.30 uur, 14.30, 15.30 en 16.30 uur kunt u deelnemen aan de gratis korte rondleidingen over Nunspeet kunstenaarsdorp. Daarbij worden speciaal de schilderijen met monumentale bouwwerken in Nunspeet belicht. Denk aan het typisch Nunspeetse Zoomhuisje, de Dorpskerk of Molen De Duif.

Wandeling naar Aortjes Huus met gids

Start: Parkeerplaats Stakenberg
 Stakenbergerweg, Elspeet
 gelegen tussen Elspeet en Hulshorst

Tijd: 11.30 uur, duur 2 uur, afstand 4 km

Kosten: € 12,50

Reserveren: 0341 – 274747 of info@nunspeetuitdekunst.nl

Ga tijdens Open Monumentendag mee op deze wandeling naar het 'Aortjes Huus'.

Samen met een natuurgids maakt u een mooie wandeling naar dit monumentale huisje midden in het bos. Daar aangekomen wordt u door een aantal mensen van de Heemkundige vereniging Nuwenspete in klederdracht ontvangen en krijgt u een kop koffie of thee. U krijgt een rondleiding in het huisje waar de bedstee nog aanwezig is. Na een lekkere kop soep begeleidt de gids u terug naar het startpunt.

Verscholen in de bossen ligt het kleine bosarbeidershuis in bosgebied 'Horstermeer'. Het huis is gebouwd in 1893. Eerste bewoner is familie Van de Camp, daarna de familie Schoonhoven. Waarschijnlijk vanaf 1904 wordt het kleine boswachtershuis bewoond door Jacob van Oosten en echtgenote Aartje van den Brink met hun zeven kinderen. De huurprijs was 40 gulden per jaar.

In 1918 gaan Hendrik Hop en echtgenote Aartje van den Hul in het afgelegen huisje wonen. Zij zullen het tientallen jaren bewonen, met hun uiteindelijk elf kinderen. Uiteraard waren er geen elektriciteit, waterleiding en riolering. En ondanks dit zware bestaan werden er in de Tweede Wereldoorlog ook nog onderduikers verstopt. Aartje blijft er als laatste bewoner tot 1965 wonen. Het huisje is dan ook naar haar vernoemd 'Aortjes Huus'. De waterput en het originele toilethuisje zijn nog aanwezig.

Open Monumentendag Hulshorst

Wandelroute Landgoed Hulshorst

Start: Brasserie Poorter, Vuurkuilweg 15

Afstand: 3,8 km

Horeca aanbieding: Brasserie Poorter, zie bonnetje blz 37

1. Vanaf brasserie Poorter steekt u de weg recht over en loopt het bos in. U komt gelijk op een T-splitsing, ga hier rechts.
Ga op de kruising rechtdoor.

2. 1^e pad linksaf (pijlte rode route)

U loopt nu door **gemengd bos van loofbomen**, zoals oude beuken en eiken.

3. Op kruising rechtdoor (pijlte Rode route)

Rechts van u ziet u een **mooie laan van enorme Douglas bomen**.

4. U loopt rechtdoor op de kruising met het ruitepad (pijlte Rode route)

Op deze kruising staan **vele oude beuken**. Als u verder loopt ziet u langs het pad verschillende slootjes (rabattensysteem) (A)

5. Met de bocht mee richting klinkerweg. Klinkerweg oversteken en beukenlaantje volgen langs de akker.

Vele **wortels** van de oude bomen zijn hier boven komen te liggen, wat een bijzondere ervaring geeft als u hier over loopt.

6. Het zandpad buigt af naar links langs de akker (volg pijlte Rode route).

7. Steek het bruggetje over en ga gelijk links met het Zilverbeekje meelopen.

Links ziet u ook een diep gat wat de vroegere “**zwemkom**” (B) wordt genoemd.

8. Op 3-sprong rechtsaf (pijlte Rode route)

9. Op 3-sprong linksaf (pijlte Rode route)

Links ziet u een leuk doorkijkje naar de **Tuinmanswoning**.

10. U loopt het beukenlaantje door en loopt achter langs “het Koetshuis”(C)

Op klinkerweg linksaf (pijlte Rode route)

11. Ga op de driesprong rechtdoor. Links ziet u een grote vijver. Blijf rechtdoor gaan op de klinkerweg.

U wandelt nu door een heel oude laan van wel 200 jaar oud. Het "**Van Meurswegje**" (D). Dit pad werd vroeger gebruikt door vele rijkhuizen. Kijk en geniet van deze bijzondere oude bomen, bomen die iets te vertellen hebben...

12. U komt bij de openbare weg uit, steek deze over en vervolg het klinkerwegje rechtdoor.

13. U neemt het eerste pad linksaf bij de "**Vergeet-mij-niet-boom**" (E) en waar de Zilverbeek ook een bocht maakt.

Aan uw linkerhand ziet u een boom (beuk) die is **gekandelaberd** (F). Kandelabereren is een snoeitechniek waarbij alleen de stam en een aantal grote dikke takken overblijven. De boom krijgt hierdoor een andere vorm, maar zo wordt de stam behouden voor diverse diersoorten die er in leven en voor paddenstoelen.

Aan uw rechterhand ziet u een beuk die is omgewaaid (G) in de Zilverbeek. U kunt hier goed zien dat deze boom een **vlak wortelstelsel** heeft en het hier zeer arme droge witte zandgrond is.

14. Bruggetje over en gelijk linksaf langs de Zilverbeek.

Na een tiental meters ziet u een paar **oude Grove dennen** (H) staan. Zij hangen half over de beek. Een soort die het juist weer goed doet op de droge zandgronden.

15. U komt bij de openbare verharde weg en steekt deze over. Zandpad rechtdoor vervolgen langs het water.

16. Op driesprong rechtsaf.

Achter de afzetting ziet u recht voor u een enorme Inlandse eik (I). Dit is de **oudste boom van het Landgoed Hulshorst** en naar sommige zeggen wel 300 jaar oud.

U loopt ook door een **opstand van coniferen** (J) (Thuja's of Levensboom)

Een **omgewaaide oude beuk** (K) heeft men laten liggen. Een klein deel is verwijderd voor het pad, maar de beuk is nu weer voeding voor vele insecten en paddenstoelen en zullen hier weer gebruik van maken. De boom wordt weer opgenomen in het hele ecosysteem.

17. Op 3-sprong rechtdoor

18. Kruising met grindweg linksaf

U loopt nu langs allerlei kleine **kunstobjecten (L)** die doormiddel van “woodcarving” uit hout zijn gemaakt, zoals een uil, ree en een paar schoenen met hoge hakken.

19. *Op 3-sprong linksaf. Gelijk aan uw linkerhand ziet u de laatste paal (M) van het laagspanningsnet bovengronds (zie gedenkplaat).*

U loopt nu langs de **tuinmanswoning (N)** met de naam “**Huize Hulshorst**” en langs de akker.

20. *Bruggetje over en gelijk linksaf.*

Rechts ziet u weer “**het Koetshuis**”.

21. *Op t-splitsing rechtsaf naar picknickbank bij het water.*

22. *U vervolgt de weg rechtdoor.*

23. *Bij klinkerweg rechtdoor; u wandelt door een laan van enorme Douglas bomen (O).*

24. *Op kruising rechtdoor.*

25. *Op T-splitsing (3 sprong) linksaf.*

26. *Op kruising rechtdoor en u bent weer bij Brasserie Poorter waar u bent gestart.*

Bezoek Molen de Maagd

Locatie: Kapelweg 24, Hulshorst
Tijd: 9.00 – 12.00 uur

Molen De Maagd, gebouwd in 1894, is voor molentermen een relatief jonge molen. Na een aantal restauraties is de molen weer volledig maalvaardig. Er wordt wekelijks gemiddeld 2000 kg aan gewassen gemalen. In de molenwinkel kunt u een uitgebreid assortiment meelsoorten en heerlijke bakmixen kopen.

Open Monumentendag Elspeet

Bezoek Historisch Museum Elspeet

Locatie: Nunspeterweg 1
Tijd: 10.00 – 17.00 uur

Het Historisch Museum Elspeet is deze dag gratis open voor een kort bezoek. Voor een uitgebreid bezoek geldt de toegangsprijs van € 4,00. Daarnaast kunt u voor € 2,00 een kop koffie met een plak cake, of een kop groentesoep, of een kop melkmoes (kruidmoes) kopen. Voor kinderen is er een glas limonade voor € 0,50. Het Historisch Museum is te bereiken via de ingang van VVV | Streekwinkel Het Brandpunt.

Bezoek Hervormde Kerk Elspeet

Locatie: Nunspeterweg 3
Tijd: 10.00 – 15.00 uur

De hervormde Dorpskerk heeft veel elementen uit de 17^e eeuw, waaronder een kansel, fragmenten van banken, twee kaarsenkronen, een grafzerk en luidklokken. Tijdens Open Monumentendag is deze kerk te bezichtigen. Er is iemand aanwezig en er zal iemand het orgel bespelen. Kijk voor het programma op de kerkdeur!

Bezoek Molen de Hoop

Locatie: Molenweg 6
Tijd: 10.00 – 14.00 uur

Molen De Hoop is een in 1894 gebouwde windmolen. Oorspronkelijk half belt-, half stellingmolen; sinds de restauratie in 2012 is het stellingdeel verdwenen. De molenaars geven rondleidingen en demonstraties. U kunt een digitale fototentoonstelling '130 jaar Molen De Hoop in Elspeet' bekijken. De winkel is geopend en er is koffie en cake te koop. Ook vindt u hier een breed assortiment graanproducten, waaronder meel van oergranen.

Openingstijden

Woensdag 10-14 uur
 Zaterdag 10-14 uur

*We maken ons meel
 van biologisch
 geteelde granen uit
 Nederland.*

Lekker en gezond

Wandeling langs monumenten Elspeet

Start: Restaurant 1760, Staverdenseweg 3
Afstand: 4-5 km
Horeca aanbieding: Restaurant 1760, zie bonnetje blz 37

A Staverdenseweg 3 - Voormalige boerderij (1760) Rijksmonument

Voormalige boerderij uit 1760, later verbouwd tot het restaurant "Oud-Veluwsch Eethuis". Sinds 2019 "Pannenkoekenhuis 1760". De oude balken zijn binnen nog goed zichtbaar.

1. *Als u uit het restaurant komt gaat u gelijk linksaf en weer links en steekt gelijk rechts het zebepad over en loopt rechtdoor naar het VVV kantoor/Historisch museum.*

B Nunspeterweg 1 - Voormalige school/brandweerkazerne, nu Historisch Museum (1876)

Het Historisch Museum opende in 2017 haar deuren in dit gebouw. Het is gevestigd in een voormalige school. Die was in gebruik vanaf 1876 en verving het oude dorpsschooltje (die staat er ook nog, u komt daar zo langs). Later werd het brandweerkazerne en nu dus museum. Het pand is ingekort en daardoor Kleiner dan de oorspronkelijke school. Aan de overzijde van de weg ziet u het Pastoriegebouw.

C Nunspeterweg 4 – Pastorie (1851). Rijksmonument

Het gebouw aan de overkant rechts werd 1851 gebouwd als pastorie voor de Hervormde kerk. De bouwkosten bedroegen 5690 gulden en dominee P.A. van Toorenenbergen legde de 1e steen.

2. *Komende vanuit het VVV kantoor gaat u links de Nunspeterweg volgen. Links de Hervormde kerk.*

D Nunspeterweg 5 – Nederlands Hervormde kerk (15e eeuw en later). Rijksmonument

Deze kerk was oorspronkelijk Katholiek en gewijd aan de heilige Paulus. Het oudste gedeelte is het koor met de witgepleisterde gevels, daterend uit de 15e eeuw. De toren stortte in 1790 in en werd in 1791 herbouwd. Het schip werd in de 18e en 19e

eeuw verbouwd. In 1840 werd de zuidkant en in 1923 de noordkant uitgebouwd. De laatste grote verbouwing was in 1990/1991.

3. *Aan de overzijde van de weg staat een klein wit gebouwtje, met rechts daarvan een "herenhuis".*

E. Nunspeterweg 12 – voormalige school (1842), Rijksmonument

Dit eenvoudige dorpschooltje werd gebouwd in 1843 en was tot 1876 in gebruik als openbare lagere school. Er werd even verderop een nieuwe school gebouwd (nu het Historisch Museum).

F. Nunspeterweg 8-10 – voormalige bovenmeesterswoning (1913), gemeentelijk monument

Dit herenhuis werd in 1913 gebouwd als woning voor de bovenmeester van de vlakbij gelegen school (Nunspeterweg 1). Voorheen stond er ook al een eenvoudiger onderwijzerswoning.

4. *Na zo'n 350 meter rechtdoor wandelen langs de Nunspeterweg ziet u links een oude boerderij.*

G. Nunspeterweg 47-49 – boerderij De Grote Hof (1690), gemeentelijk monument

Deze boerderij met bijbehorend erf is het oudste woonhuis van Elspeet. Het was eeuwenlang eigendom van de bekende familie Mouw. De boerderij werd in 1998 door de Elspeter kapper Eddy Beek van de gemeente gekocht. Hij herstelde de boerderij in oude luister. Achter de moderne bakstenen voorgevel kwam toen de oude 17e-eeuwse gevel weer tevoorschijn.

5. *Vervolg de Nunspeterweg, rechts ziet u een oude boerderij.*

H. Nunspeterweg 72-74 – boerderij 't Einde (1741), Rijksmonument

Deze boerderij zou zijn gebouwd in 1741. De boerderij lag aan het einde van het toenmalige dorp, vandaar de naam. Hier heeft jarenlang één

van de bekendste schaapherders van de Veluwe gewoond. Herder Willem Mouw (1887-1973), staat op vele ansichtkaarten afgebeeld en was herder vanaf zijn 7e jaar tot 1948, dus ruim 50 jaar lang. Op de heide kreeg hij wel eens bezoek van koningin Wilhelmina. Op haar begrafenis was hij één van de genodigden, hij bezocht de plechtigheid in Veluwse klederdracht.

Samen met boerderij De Grote Hof, behoort dit plekje tot één van de oudst bewoonde stukjes Elspeet.

6. *U vervolgt de Nunspeterweg. Links ziet u een oud, schilderachtig huisje (voor 1900) met de naam “De Lage Hof” ooit bewoond door de dames Reynvaan en Tilanus. Neem nu de 1e links (Stakenbergweg). U komt langs de schaapskooi.*

I. Stakenbergweg 6 – schaapskooi (1975)

De schaapskooi in zijn huidige vorm dateert van 1975, deze verving zijn zwaar vervallen voorganger. Hier stond voor 1800 al een schaapskooi, wederom bezit van de familie Mouw. Rond 1900 stonden er nog ruim 15 schaapskooien in en om Elspeet, maar er verdwenen er steeds

meer door opkomst van kunstmest. De huidige kooi is in gebruik bij de “St. Schaapskudde Gemeente Nunspeet” en is een toeristische trekpleister. Nog dagelijks vertrekt hier een kudde naar de heide.

7. *Vervolg de Stakenbergweg. Op kruising recht door. Rechts van u ziet u “De Feytahof”*

J. Stakenbergweg 8 – De Feytahof (1937)

Dit bijzondere pand met puntvormig dak (vroeger van riet) werd omstreeks 1937 gebouwd. Het heeft diverse functies gehad zoals hotel-pension, Christelijk vakantie-oord en kindertehuis.

Omstreeks 2006 zijn er op de grond bij dit

gebouw nieuwbouwhuizen gebouwd. Het pand zelf bleef gehandhaafd en werd geschikt gemaakt voor bewoning.

8. *Vervolg de Stakenbergweg. Links ziet u boerderij Stakenbergweg 23.*

K. Stakenbergweg 23 – boerderij en schuur (1947/1948), gemeentelijk monument

Deze boerderij werd in 1947-1948 gebouwd in de zogenaamde “behoudende en traditionele Delftse Schooltrant”. Architect was S. Krol uit Nunspeet. Het pand is een

goed voorbeeld van de agrarische architectuur uit de na-oorlogse periode. Het interieur kent nog authentieke details.

9. *U neemt na zo'n 400 meter de 1e weg links (Merelweg).*

10. *Hierna na zo'n 600 meter de 1e weg links Veenweg, bebouwde kom in. U komt langs een oude boerderij aan de linkerkant.*

L. Veenweg 10-12 – boerderij (1749), gemeentelijk monument

Deze hallenhuisboerderij werd in 1749 gebouwd. Voor het huis staat nog altijd de originele waterpomp.

11. *Aan het eind komt u op een T-splitsing met een drukke weg (Staverdenseweg). Deze steekt u voorzichtig over en gaat rechtdoor (Oude Garderenseweg) en gelijk de 1e weg weer links (Oude hof). Op T-splitsing links (Oude Hof) en 1e rechts, u komt nu bij Molen de Hoop uit.*

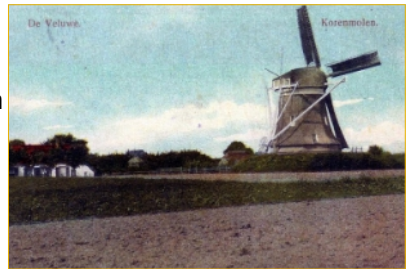
M. Molenweg 12 – Molen de Hoop (1847/1894),

Rijksmonument

Korenmolen “De Hoop” werd in 1847 gebouwd in Wateringen. Hij werd in 1894 naar Elspeek verplaatst, ter vervanging van de oude molen (uit 1565) die op 17 maart 1893 afbrandde.

Vanaf toen tot recent was de familie Smink

eigenaar. In 1962, 1972 werd de molen gerestaureerd. Daarna raakte hij door stilstand in verval. Een restauratie in 2010 redde de molen, die nu weer maalvaardig is en te bezoeken. De molen staat op een kunstmatig aangelegde heuvel, de “belt”.

N. Molenweg 8 – Molenaarswoning (18e eeuw), gemeentelijk monument

Achter de molen staat het zwaar vervallen molenaarshuis, waarvan het witte gedeelte uit de 19e eeuw dateert.

12. *Vervolg de weg en u komt nu op de Molenweg uit. Hier gaat u naar rechts.*

13. *Molenweg zo'n 350 meter volgen en bij huisnummer 39 gaat u links. U loopt nu door de weilanden weer naar het centrum van Elspeek.*

14. *LET OP: U komt nu bij de zeer drukke weg.*

15. *Loop een klein stukje naar rechts en steek dan over naar links de Diepeweg in.*

16. *Aan het eind van de Diepeweg gaat u rechts en gelijk weer links het schelpenpadje op. Aan het eind van het schelpenpadje gaat u rechtsaf.*

17. U komt uit op de Apeldoornseweg (T-splitsing) hier gaat u linksaf. Als u even naar rechts kijkt ziet u een bijzondere houten woning met een klokkentorentje.

O. Apeldoornseweg 89 – Jachthuis (1936)

Op 10 januari 1917 kocht de familie Van Beuningen een groot deel van het Elspeterbos. Hij kaapte het Hiermee weg voor de neus van prins Hendrik. In 1936 werd dit Jachthuis gebouwd waar de familie Van Beuningen ging wonen. In 1939 verhuisden zij naar de nieuw gebouwde villa Noorderheide in Vierhouten. Het Jachthuis bleef in de familie en is daar nog altijd van.

18. Apeldoornseweg rechtdoor volgen bebouwde kom in (is na zo'n 300 meter). Op de 1e kruising rechtdoor tot aan de T-splitsing met de Vierhousterweg.

P. Apeldoornseweg 22 – Eben Haëzerschool (1950)

Aan uw linkerkzijde komt u langs een wit gebouw met rieten dak. Deze school werd in 1950 geopend en is uniek in Nederland. Wegens brandgevaar zijn er niet veel scholen met rieten dak.

19. Hier twee bijzondere panden. Aan uw linkerkzijde restaurant Op de Brink en aan uw rechterzijde een oude boerderij.

Q. Apeldoornseweg 6 – restaurant Op De Brink (19e eeuw)

In de 19e eeuw gebouwd als herberg. Rond 1885 waren er regelmatig verkopeningen en was het er vaak rumoerig, ruiten sneuvelden en er waren vechtpartijen. Gerrit Bossenbroek nam hier op 1 april 1892 het hotel-café Bossenbroek in gebruik. Na 1930 kreeg het bekendheid als “Het Vergulde Hert”. Nu zit er restaurant “Op de Brink”.

R. Apeldoornseweg 13 – boerderij (1734), Rijksmonument

Deze hallenhuiskoerterij werd in 1734 gebouwd. Verder zijn nog de roedenberg, een bakhuisje en wagenschuur aanwezig.

20. U steekt de Vierhousterweg over en loopt via de Brink (klein pleintje) langs Drogisterij de Brink.

S. Apeldoornseweg 5 – drogisterij De Brink (1912) met oude gaper

Dit fraaie pand werd in 1912 gebouwd en fungeerde omstreeks 1934 als postkantoor, gerund door Gerrit Dijkgraaf. Men kon er ook souvenirs en rookwaren kopen en overnachten. Later werd het een drogisterij. Aan de gevel bij de ingang hangt nog altijd een ouderwetse gaper, die worden steeds zeldzamer in het Nederlandse straatbeeld.

21. Na de drogisterij ziet u rechts een oude schuur.

T. Nunspeeterweg 4 – voormalig koetshuis, gemeentelijk monument

Bij de pastorie uit 1851, waar u op de heenweg al langs bent gekomen, werd in 1887 dit koetshuis gebouwd.

22. Na het koetshuis ziet u rechts een tuinkoepel.

U. Nunspeeterweg 4 – Tuinkoepel (1810/1851) in tuin Pastorie, Rijksmonument

Op een tekening uit begin 18e eeuw komt hier al een theekoepel voor. Vroeger van hout, omstreeks 1810 vervangen door een stenen exemplaar. Onduidelijk is of de huidige koepel tijdens de bouw van de pastorie is vervangen of dat de oude uit 1810 is blijven staan.

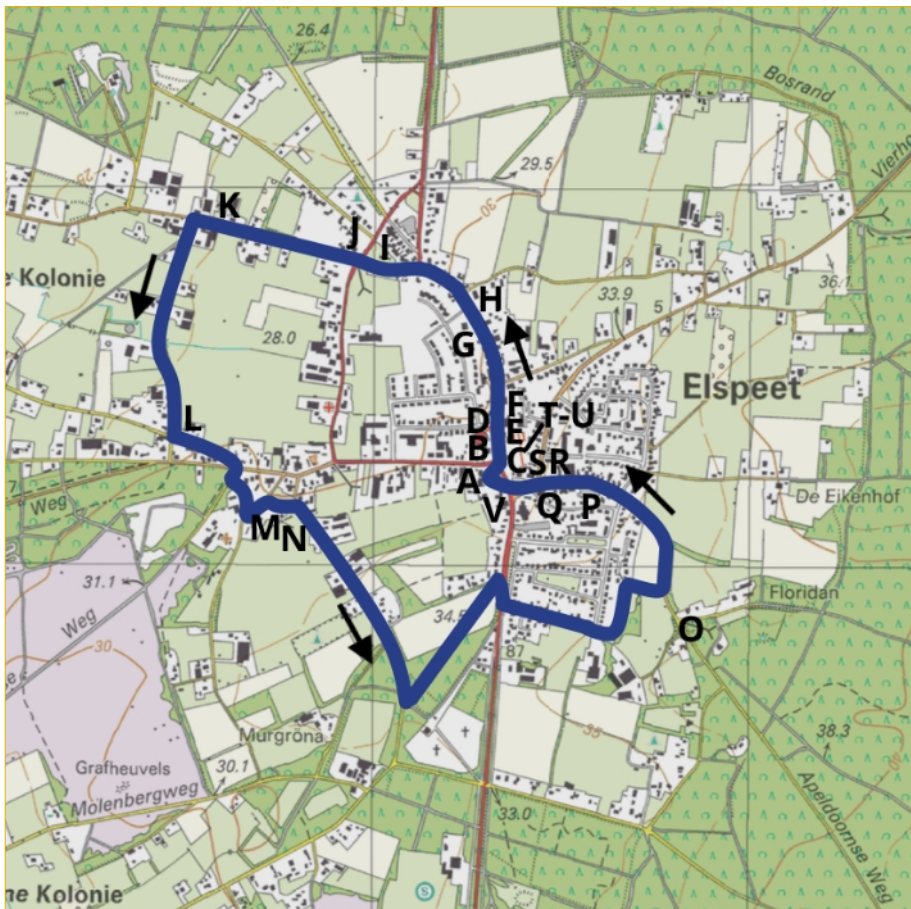
23. Kijk tot slot nog even links naar het pand “De Zwaan” (V) en ga dan terug naar restaurant 1760 waar u bent gestart.

**V. Uddelerweg 6-8 – voormalige brouwerij en herberg De Zwaan (1882),
gemeentelijk monument**

Al in de 17e eeuw stond op deze plek een herberg en brouwerij met de naam 'De Zwaan'. Op 22 juni 1882 brandde het gebouw volledig af, hierbij ging ook de unieke oud-Hollandse hoge voorgevel verloren, bekend van een tekening uit 1730. De herberg werd herbouwd en kreeg later bekendheid als 'pension Mouw'.

In later jaren werd het hotel 'De Zwaan' en uiteindelijk stond het leeg en raakte in verval. In 2020-2022 is de herberg in oude luister hersteld en fungeert het weer als herberg, uiteraard met de naam 'De Zwaan'.

Open Monumentendag Vierhouten

Wandelroute Vierhouten

Start: Dorpshuis Horsterhoek, Elspeterbosweg 26
Afstand: 2½, 4 of 6½ km
Horeca aanbieding: Dorpshuis Horsterhoek, gratis koffie of thee

Bekijk Vierhouten eens op een andere manier via deze cultuur- en natuurwandeling! 'Routes, netwerken en verbindingen' langs monumenten, maar ook veel groen. Een wandelroute langs diverse markante en monumentale gebouwen en landschapselementen in en om Vierhouten. Deels door bosgebied met onverharde, smallere bospaden, waardoor ongeschikt voor rolstoelen.

U keert na het volgen van de route weer terug in het dorpshuis. De bar is speciaal voor deze gelegenheid geopend om iets te drinken; ook u kunt rondkijken in het gebouw en de fotopresentatie bekijken.

- **Route 2,5 km:**
Ga vanaf punt A RA het dorpshuisterrein af. LA, de stoep aan de overkant volgen langs de huizen aan de Ganzenakkers. Links aan de overkant van de straat ligt het voetbalveld van Vierhouten. Hier LA oversteken, volg bij 'Het Ei', het fietspad richting Nunspeet. Vervolg de route bij punt CC (blz. 29)
- **Route 4 km:**
Volg de route hieronder t/m punt BB, volg daarna de aanwijzingen in de route terug naar startpunt het Dorpshuis
- **Route 6,5 km:**
Volg de hele route

Start alle afstanden:

A Dorpshuis Horsterhoek (1953), gemeentelijk monument.

Geopend op 10 oktober 1953, was een geschenk van de familie Ter Horst-Vogel aan de inwoners. Ter herinnering aan zoon Klaas lid van verzetsgroep "De Geuzen" die begin 1945 overleed. Ontwerp van architect J.C. Boks. In de voorgevel een glas-in-lood raam en in de hal een mozaïekvloer. Sinds 1989 heet het "Horsterhoek", een verwijzing naar de familie Ter Horst.

RA dorpshuisterrein af, recht oversteken en (vrijwel) RD, wandelpad de wal op volgen, volg de rode/gele/paarse wandelroutes.

B Eikenwal

De wal waar u op loopt is een honderden jaren oude hakhoutwal waarlangs vroeger de schapen richting heide werden gedreven.

Frusselmansgoedt (1470) / 't Frusselt

Aan de rechterkant (overzijde asfaltweg) ligt een terrein dat behoorde tot het herengoed "Frusselmansgoedt" (1470), ooit eigendom van Wyllem Everssen en Frusselman. De straatnaam 't Frusselt komt daar vermoedelijk vandaan. Vierhouten kende destijds meerdere van deze herengoederen bestaande uit grond en boerderijen.

C Elspeterbosweg 14 – Meestershuis (1908) , gemeentelijk monument.

Vanaf de wal kijkt u recht op het in 1908 gebouwde "Meestershuis", vroeger woning van de hoofdonderwijzer.

Einde wal RA naar beneden.

Oude lindeboom van de openbare school (1848)

Rechts op de hoek van de straat een oude lindeboom mogelijk al in 1848 aangeplant, toen het dorpsschooltje dat daarachter stond gereed was. Die lagere school is in 1932 gesloopt. Tot 2015 stonden er drie lindes, twee waren in slechte staat en zijn gekapt.

Asfaltweg oversteken en LA trottoir volgen.

D Elspeterbosweg 19 – kruidenierswinkel en bakkerij "De Verwachting (1923)

Gebouwd als kruidenierswinkel en bakkerij "De Verwachting". De naam wordt door de opkomende zon in de gevel uitgebeeld. Later werd het een slagerij, de oude winkeldeur is nog altijd links in de gevel zichtbaar.

E Elspeterbosweg 15 – voormalig postkantoor (1950), gemeentelijk monument

In 1950 als postkantoor gebouwd, nog herkenbaar aan de pilaren en grote ruit. Architect was A. van der Linden, die het ontwierp in cottagestijl. Naast de voordeur is de 1e steen te zien met de tekst: “12 SEPT.’50 W. HOP”.

F Elspeterbosweg 11 –postkantoor (1924) en cafetaria (1950) / De Boswachter

Hier heeft van 1924-1940 het postkantoor gezeten. In 1950 werd hier het eerste cafetaria in Vierhouten geopend “De Valk”, later werd het een pannenkoekenhuis.

G Elspeterbosweg 4 – voormalig pension (+/- 1925) en Nunspeterweg 1 – “De Bank”, voormalige bakkerij (1903)

Links twee markante panden, nummer 4 werd rond 1925 gebouwd als pension. Het pand op de hoek “De Bank” werd in 1903 als bakkerij gebouwd en heeft vele functies gehad, zoals kruidenierswinkel (zie foto op zijgevel), kledingwinkel, bankgebouw, VVV-kantoor en ijssalon. Op de 1e verdieping zijn huurappartementen.

H Elspeterbosweg 5 – voormalige stalhouderij “De Hoop” (1913)

In 1913 werd hier stalhouderij “De Hoop” gebouwd, later taxibedrijf en autoverhuur. Het pand had in de voorgevel grote openslaande deuren, rechts zijn nog altijd de scharnierpunten daarvan aanwezig. In 1968 werd het verbouwd tot cafetaria-bedrijf en later restaurant. Nu worden er appartementen verhuurd voor recreatie.

I Elspeterbosweg 1 – “De Driehoek” / “de Vossenbergh” (1931) en expositie

Hier werd in 1931 pension-theetuin “De Driehoek” geopend, die in 1938 heropende als pension-café-restaurant “De Vossenbergh”. Sinds 1946 tot nu is het in handen van de familie Ten Wolde. In het hotel is een permanente expositie

over het onderduikerskamp “Verscholen Dorp” te zien (neem de tijd hier dan even te kijken, te bereiken via zij-ingang hotel).

J Gortelseweg 1 – voormalig postagentschap (1976) / restaurant “Tante Sjaan”

Het pand recht voor u (overkant van de weg) werd in 1976 geopend als postagentschap. In 1979 werd het verbouwd tot restaurant, nu “Tante Sjaan”.

RA aanhouden, trottoir volgen voor cafetaria langs.

K Gortelseweg 2 – voormalige Rijwiel- en Motorherstelplaats (1921) / cafetaria

“De Loods” werd rond 1921 gebouwd als “Rijwiel- en motorherstelplaats”, in 1929 kreeg het een benzinepomp. Gedurende de 2e Wereldoorlog diende het als gaarkeuken.

In 1961 is het verbouwd tot cafetaria “Het Snelbuffet”. In 2000 werd het gesplitst in een cafetaria en café-gedeelte (vermoedelijk het kleinste café van Nederland). Daarna was het kort een pizzeria en nu weer cafetaria.

Gortelseweg 3 – twee oude knotlindes van boerderij

De twee oude lindebomen links aan de overkant stonden vroeger voor een boerderij uit 1723 (het latere restaurant “De Ouwe Stee”, afgebrand in 1970).

L Gortelseweg 8 – Hotel “De (Vier) Foreesten”(1962)

Het in 1962 gebouwde conferentiehôtel “De Vier Foreesten” (nu De Foreesten), was destijds een zeer modern gebouw, zeker voor Vierhouster begrippen.

M Gortelseweg 5 – locomotiefhuisje “Toemelid” (19e eeuw, 1961 herbouwd)

Hier staat, niet zichtbaar vanaf de weg, een 19e-eeuws arbeidershuisje afkomstig van de verdwenen Nunspeeter Zoom. Dit “locomotiefhuisje” is één van de laatst overgebleven huisjes van dit type. Het werd vanuit Nunspeet verplaatst en hier in 1961 herbouwd met de originele materialen. Een ander huisje van dit type staat in het Openluchtmuseum in Arnhem.

LA oversteken (Tongerenseweg). LET OP: Gevaarlijke oversteek!

N Tongerenseweg 1 – oudste pension van Vierhouten (1915)

Links op nummer 1 het in 1915 gebouwde pension “Schouten”, het oudste pension in Vierhouten. In 1932 uitgebreid met een tweede deel. Van 1965-1986 in gebruik als zusterverblijf en medisch centrum van “St. Philadelphia Voorzieningen”. Daarna weer een pension met de naam “De Rozenboog”. Sinds 2008 is het “Hotel Vierhouten”. **Zie bonnetje blz. 37**

LA (Waskolkweg)

O Waskolkweg 1 t/m 15 – plek voormalige pension-boerderij

Deze huizen zijn in 1988/1989 gebouwd. Al in de 15e eeuw was hier een herengoed, Dries Petersgoed. De 17e-eeuwse boerderij “Den Oldenhof” werd in 1913 gesloopt en vervangen door een pension-boerderij met de naam “De Lindenhoeve”. Die werd in 1988 gesloopt om plaats te maken voor woningen. De naam leeft voort in de nieuw gebouwde boerderij aan Waskolkweg 15.

Haverkamp, Knollenkamp en Veensloten

Rechts van de weg landbouwgebied “Haverkamp”, al in 1600 zo genoemd. Het weilandengebied even verderop links, net na de huizen, dateert van voor de middeleeuwen en is eeuwen ongewijzigd qua aanzien. Middenin een nat gedeelte met sprengen, de “Veensloten”, met weiland “Knollenkamp”. Bij dit gebied lagen de meeste oude boerenerven, wat doet vermoeden dat Vierhouten rondom dit gebied ontstond.

Scherpe bocht RA, bebouwde kom uit.

P Waskolkweg 16 - Oude boom met put (1870)

Rechts stond tot 1994 het boerderijtje “De Nachtegaal” uit 1870. Het werd gesloopt, wat rest van het oude erf zijn de oude boom en waterput. De Waskolkweg was vroeger smaller en liep ooit tussen boom en put door, later is deze verlegd.

De Steeg (Waskolkweg)

Iets verderop liggen de percelen hoger dan de weg. Dit komt door eeuwenlange ophoging door bemesting, waardoor een dikke humushoudende bovenlaag ontstond. De weg werd verder uitgesleten door intensief gebruik. Er ontstond daardoor een soort “holle weg ” of “steeg”, in de volksmond werd het daarom “De Steeg” genoemd.

Q Waskolkweg 36 – boerderij (+/-1930) en voormalige varkensmesterij

In deze witte boerderij woonde jarenlang het bekende raadslid Gerrit Mulder, die er een varkensmesterij had, de schuren staan nog naast de boerderij. In tonnen werd oud voedsel opgehaald als varkensvoer, dat leverde hem zijn bijnaam "Gart Ton" op.

Weg wordt onverhard, RD volgen.

R Waskolk

De Waskolkweg liep vroeger over de verderop gelegen zandverstuiving door tot de "Waskolk" bij Nunspeet. In dat ven werden vroeger de schapen gewassen. De loop van de oude weg is nu moeilijk te vinden, hij loopt dood op de zandverstuiving.

Bij witte huis "De Waschkolk" LA en langs huisnummer 53. Wildrooster over en RD.

Klinkerweg, restant voormalige tankbaan naar 't Harde (1967)

In 1953 werd bij Vierhouten een kazerne gebouwd, de Elspeetse Heide werd oefenterrein. Tussen dit terrein en de kazernes bij Vierhouten en 't Harde reden legervoertuigen. Die reden de dorpswegen kapot. Daarom werd in 1967 een tankroute ("tankbaan") aangelegd door het bos naar 't Harde, de klinkerweg is een restant.

Waar links wildrooster ligt, RA grintweg volgen voor huisnr. 48 langs. LA smal pad in.

S Kribwerken (+/- 1848) Opstuivend zand was lang een probleem, het bedreigde landbouwgronden en huizen. In 1333 meldt de grafelijk rentmeester schade door oprukkend zand. Het duurt eeuwen voor de problemen kunnen worden aangepakt. Het laatste stuk zand wordt rond 1848 beteugeld door aanleg van

“kribwerken” en aanplant van dennen. De steile heuvel rechts is een overblijfsel, het zand werd hier voorgeoed gestopt.

Kaart van Vierhouten uit 1848. Linksboven de kribwerken. Duidelijk zichtbaar is ook het groene stukje in de dorpskern, middenop het kaartje. Dit is het oude gebied de Knollenkamp / Veensloten, waar u al eerder langs bent gelopen.

Bij brede bosweg RD oversteken en na een paar honderd meter RA smal pad in, volg rode wandelroute. Einde pad LA langs ven, verlaat rode wandelroute.

Eibertjespad

Dit bospad is een restant van het Eibertjespad van Vierhouten naar Nunspeet. Eilverkoopster Eibertje zou hier langs gelopen hebben, in rechte lijn over de heide, waardoor een pad ontstond. In 1593 is sprake van “het Vierholter patt”, mogelijk de voorloper van het Eibertjespad. In 1931 verlegd, waardoor nu in het fietspad scherpe bochten zitten.

't Ossenkolk

Dit ven lag op de heide, maar kwam door aanplant in het bos te liggen. Het zou haar naam danken aan het feit dat ossen er water dronken. Die werden begin 20e eeuw gebruikt voor ontginningwerk. Ook zou er wel vee zijn gewassen, waaronder ossen.

Schuin LA aanhouden, pad buigt af van ven. Volg pad RD (geel-groene route).

U Kamphuis (1928)

Achter het hek rechts (achter het witte gebouwtje), staat het in 1928 gebouwde “Kamphuis” van architect Jan Gratama. Deze verving het oude Kamphuis uit 1910. Sinds 1910 houdt de “Kampvereniging” hier kampen. Nog altijd is het huis zo in gebruik. Op het heideveld jeneverbessen, vroeger veel voorkomend nu steeds minder.

RD klaphek door. Langs camping RD tot aan asfaltweg.

LA aanhouden (Reelaan). Eerste grintweg LA, erf nummer 20 op.

RD langs heg lopen, weilanden door, tot de asfaltweg.

V Reelaan 20 – voormalige boerderij (+/- 1931)

Het pad door de weilanden is eigenlijk de oude oprit van de voormalige witte boerderij (rechts), die ooit aan de Plaggeweg lag. Na aanleg van de nieuwe woonwijk kwam de boerderij aan de Reelaan te liggen. Het gebied hier heet “Kostverloren”.

Uitbreidingsplan Vierhouten (jaren 60)

Aan de rechterzijde de rand van de woonwijk die in de 60-er jaren is aangelegd als uitbreiding van Vierhouten. Veel laagbouw met bungalows was de opzet. Door oudere Vierhouters wordt dit nog steeds “de nieuwbouw” genoemd.

RA asfaltweg volgen, naar de bebouwde kom.

W Plaggeweg 26– boerderij en erf De Jonge Stee (1650/1819), Rijksmonument (boerderij) en gemeentelijk monument (schuur en hooiberg)

Kreeg zijn huidige vorm na restauratie in 1819, de kern van de boerderij is ouder en gaat terug tot +/- 1650. Rond 1563 maakte het deel uit van herengoed “Goed Vierholten”. Van 1833 tot 1951 woonde hier de familie Berghuis. Het openbare weggetje langs de boerderij, afgesloten in 2011, werd daarom “Berghuizersteeg” genoemd. In 1962 wordt het restaurant “De Jonge Stee”. Nu is het een Bed & Breakfast.

Binnenin nog veel oude details zoals bedstedes, schouwen en gebinten. De uit 1900 daterende schuur en hooiberg op het erf zijn gemeentelijke monumenten.

X Veensloten en Knollenkamp

Links van de weg nog een mooi zicht op de al eerder genoemde “Veensloten”, met weiland “Knollenkamp”. Dit aanzien is sinds de middeleeuwen vrijwel intact gebleven.

Y Plaggeweg 12 – Immestee (1951)

De naam van dit huis uit 1951 is afgeleid van het woord “immen”, dat bijen betekent. Een “immestee” is een “bijenstal”. Er stonden hier vroeger veel bijenstallen.

Asfaltweg RD volgen tot einde.

Z Nunspeterweg 14 – voormalige boerderij, nu restaurant The Novice (1843)

Links op de hoek een voormalige boerderij uit 1843, het oudste nog overgebleven gebouw binnen de bebouwde kom. In 1971 verbouwd tot restaurant “De Zwarte Keiler”. Het heeft sindsdien diverse eigenaren en namen gehad. Tijdens een verbouwing werd een “dwarshuis” gemaakt op de plek van de oude voorgevel. Alleen de zijde waar u tegenaan kijkt (deelzijde) is nog origineel.

RA trottoir volgen voor voormalige supermarkt langs.

Nunspeterweg 18 – supermarkt familie Mulder (1931)

Op de hoek de supermarkt, al sinds de bouw in 1931 in handen van de familie Mulder. Het witte pand waarmee het ooit begon steekt nog altijd uit boven de latere nieuwbouw. De winkel sloot op 28 oktober 2023 voorgoed de deuren. Het pand zal worden gesloopt, er komen nieuwe woningen op de vrijgekomen plek.

Nunspeterweg 19 – voormalige melkhandel/winkel (1959)

Aan de overkant van de straat werd 1959 een melkhandel met winkel gebouwd, later uitgebreid tot supermarkt. Jarenlang, tot de sluiting in 1995, gerund door familie Kok.

AA Nunspeterweg 21 –pension ‘t Keppelke / restaurant Klavertje Vier (+/- 1924)

Dit pand aan de overkant van de straat werd rond 1924 als pension “‘t Keppelke” gebouwd en was van fotograaf en kunstschilder Bolkestein. De naam betekent

“de heerlijkheid”. In 1966 verbouwd tot restaurant “De Eekhoorn. Nu nog steeds een restaurant met de naam “Klavertje Vier”.

Nunspeterweg 26 –voormalig pension Van den Top (1936)

In 1936 gebouwd door de familie Van den Top, een deel van het huis werd verhuurd aan “kostgangers”, zoals men dat toen noemde. Het had een dubbel huisnummer., maar tegenwoordig is dat niet meer zo.

Na huisnummer 26 de straat oversteken en het trottoir volgen, LA met de bocht mee.

BB Nunspeterweg 30 – voormalig hotel Scheffel (1931)

Rechts het in 1931 gebouwde hotel Scheffel, van waaruit men destijds de masten van de boten op de Zuiderzee kon zien, zo laag was de begroeiing toen nog. Vanaf 1956 een kindertehuis met de naam “De Kloek”, waar stadskinderen (bleekneusjes) konden aansterken in de gezonde boslucht. Vanaf 1966 werden er verstandelijk beperkte kinderen verzorgd, de naam bleef gehandhaafd. In 1998 kreeg het haar oude functie weer terug, en is nu in gebruik als hotel “t Vierhousterbos”.

LET OP: loopt u de 4 kilometer, volg dan niet het fietspad richting Nunspeet, maar ga LA (Ganzenakkers). Daar RD tot aan het dorps huis. U komt niet over het terrein van de Paasheuvel met een aantal Rijksmonumenten. Einde route. Loopt u de 6,5 kilometer lees dan hieronder verder.

RA oversteken en volg bij “Het Ei”, het fietspad richting Nunspeet.

CC Het Ei (1982), Beatrixboom (1988) en knotlinde (1922)

Hier werd in 1967 een gedenkteken onthuld door studentendispuut NEP. Na vernieling werd in 1982 een nieuw monument onthuld, “Het Ei”. De 4 palen (houten) stellen een element van de samenleving voor: recht, vrijheid, saamhorigheid en vreugde en zijn een toespeling naar de dorpsnaam. “Het Ei van Columbus” is het symbool van het studentendispuut. Het monument beeldt de verbintenis met Vierhouten uit.

Bij “Het Ei” staat de “Beatrixboom”, in 1988 gepland door leerlingen van de basissschool ter ere van koningin Beatrix die 50 werd.

De knotlinde aan het eind komt van Elspeterbosweg 7-9, dat huis werd gebouwd rond 1922. De boom stond er naast en dateert vermoedelijk uit die tijd. Hij is in 2022 verplaatst naar hier om ruimte te maken voor de nieuwbouwstraat “Verscholenerf”.

Nunspeterweg – bomenrij (1862)

Net buiten de bebouwde kom vormen de bomen langs de Nunspeterweg een prachtige laan. Vermoedelijk gepland in 1862 toen de grintweg richting Nunspeet is aangelegd.

Fietspad paar honderd meter RD volgen.

DD Nunspeterweg 70 – hotel De Mallejan (1964)

Oudste horecagelegenheid van Vierhouten, in 1862 als herberg gebouwd, waar vroeger veel houtverkopen plaats vonden. De naam komt van “mallejan”, een tweewielig rijtuig om bomen te vervoeren. Later uitgebreid tot hotel. In 1938 brandde het af en werd herbouwd in Engelse landhuisstijl, naar ontwerp van architect C.J. Vriens. Tijdens de jaarwisseling 1962/1963 brandde het weer af, het werd in dezelfde vorm herbouwd.

Ga tegenover het hotel “De Mallejan”, LA de grintweg in (dus niet het fietspad!). Tweede weg (inrit) LA, naar huisnummer 71 (huis met kasteeltoren).

Arbeiders Jeugd Centrale (AJC) terrein (huidige Paasheuvelgroep)

U loopt hier op het terrein van de Paasheuvelgroep. Het begon 1922 met aankoop van een heideheuvel door de “Arbeiders Jeugd Centrale” (AJC). De heuvel heette vanouds “Paascheuvel”. De AJC ging hier kinderkampen houden en breidde het bezit later uit.

Tijdens de crisisjaren (jaren 30) werden er kampen voor werkloze jongeren gehouden. Veel gebouwen zijn toen gebouwd, verbouwd of opgeknapt.

Tijdens dit deel van de wandeling komt u diverse zaken uit die tijd tegen. Na reorganisaties, opheffing van de AJC in 1958 en naamsveranderingen (o.a. Zon en Vrijheid) ontstond uiteindelijk de huidige Paasheuvelgroep.

EE Nunspeterweg 71 – Huize De Voorpost (1898)

In 1898 gebouwd door Rolandus Hagendoorn, daarom “Rolandes Toren” genoemd, door de bijzondere “kasteel”toren. In 1932 aangekocht door de AJC. Deed dienst als huis voor de technisch leider van de AJC en kreeg de naam “De Voorpost”. Huis en tuin (ontwerp tuinarchitect G. Bleeker) werden in het kader van de werklozenprojecten opgeknapt. Later bedrijfsleiderswoning van de Paasheuvelgroep en nu woonhuis.

RA aanhouden, volg grintweg langs “circustent” groepsgebouw.

RD en asfaltweg oversteken, grintweg volgen over weide en langs recreatieplas.

FF ‘t Frusselt 50 – evenementenhal Zonnehal (1937/1938), Rijksmonument

In 1937/1938 gebouwd, met invloeden uit de Amsterdamse School bouwstijl, als “schuil- en speelplaats” voor de AJC.

De zon symboliseert een nieuwe toekomst en vrijheid. Het heeft een draagconstructie met “standbenen”, ondersteunende pilaren zijn overbodig. Gebouwd in het kader van het werklozenproject. In 2012 bleken 12 van de 18 standbenen verrot, die zijn vervangen om instorting te voorkomen. In 2015 werd het dak vervangen en in 2023 de voorgevel hersteld.

Volg weg voor de Zonnehal langs, buigt LA. RD heuvel op, loop naar het borstbeeld bovenop de heuvel.

GG 't Frusselt 45 – kamphuis Rode Valkennest (1929) / openluchttheater (1933) en standbeeld Wibaut (1936), Rijksmonument

Dit is het in 1929 gebouwde Rode Valkennest, het 2e Kamphuis dat de AJC bouwde. Ontwerp van architect J. Mulder met invloeden van de Amsterdamse School bouwstijl. De bouw was mogelijk door een schenking van de Amsterdamse wethouder Wibaut. In 1936 werd zijn borstbeeld bij het gebouw geplaatst, gemaakt door Tjipke Visser, met onderaan een “Rode Valk” en de letters AJC. De Rode Valken waren leden van de AJC in de leeftijd van 12-16 jaar.

Bij het Kamphuis werd in 1933, als werklozenproject, een openluchttheater aangelegd naar ontwerp van tuinarchitect Bleeker. Het gebouw wordt verhuurd als groepsgebouw.

Volg de trap langs het borstbeeld en ga LA verder langs de gevel van het gebouw.

Grintweg met bocht LA naar beneden volgen. Bij asfaltweg RA.

Daarna eerste (asfalt)weg RA.

HH 't Frusselt 30 – Kamphuis Paasheuvel (1923) / terras en openluchttheater (1937/1947), Rijksmonument en herdenkingszuil (1983)

Wijk even van de route af. Ga voor groepsgebouw “De Klapproos” de heuvel links op. Kijk rond bij het in 1923 gebouwde kamphuis Paasheuvel, een ontwerp van architect J. Mulder met invloeden van de Amsterdamse School bouwstijl. In 1937 werd het, als werklozenproject, vergroot. Een herdenkingssteen hieraan is in een muurtje terug te vinden. Er werd een openluchttheater gebouwd, naar ontwerp van tuinarchitect Bleeker, na oorlogsschade in 1947 hersteld in de huidige vorm.

Naast de Paasheuvel werd in 1947 een klokkestoel geplaatst ter herinnering aan de in de oorlog omgekomen AJC-ers. In 1983 vervangen door de huidige klokkestoel en zuil met meer dan 400 namen.

Ga terug naar de asfaltweg naar hetzelfde punt waar u de route hebt verlaten.

Asfaltweg wordt grintweg. Ga RA grintweg in (bij huisnummer 23).

LET OP: volg de grintweg en ga niet het erf van nummer 23 op!

't Frusselt 23 – boerenhuisje 't Spik (+/- 1735), gemeentelijk monument

Achter het weiland een klein wit huisje “'t Spik” uit 1735, één van de oudste nog bestaande gebouwen in Vierhouten, vroeger dubbel bewoond. Een “spik” is een bruggetje van bomen bedekt met plaggen. Het ligt als een eiland in het Paasheuelterrein, de AJC heeft het nooit kunnen kopen en het is particulier bewoond.

Oude heg boerderij, voormalige erfafscheiding

Rechts een uitgegroeide oude heg, waarachter nu stacaravans staan. Achter deze heg stond tot 2002 een boerderij ('t Frusselt 37/39) die dateerde van voor 1910.

Eerste weg LA naar VeluwschKarakter Heidepark (mooie oude boom op de hoek). RD, langs schuur en voormalige boerderij (rechts ligt hoge wal).

II Elspeterbosweg 44 – boerderij Lubbekenhof / Eikenhoeve (1935 herbouwd)

Dit was een stokoude boerderij met de naam “Lubbekenhof”. Aangekocht door de AJC in 1934. In het kader van het werklozenproject werd deze afgebroken en weer herbouwd. Er werden producten voor eigen gebruik geteeld en er was een veestapel.

Vierhouten - De Eikenhoeve met Heimanshof en vijver.

LA grintweg tussen chalets door volgen (rode wandelroute). LA volgen en dan RA aanhouden tot aan Heimanshof.

Ga RA hek door de Heimanshof in en volg de paden, bruggetjes over en de heemtuin rond, kies hier uw eigen route. Daarna weer terug naar het toegangshek.

II Heemtuin Heimanshof, de Bruilse Vijver (1936)

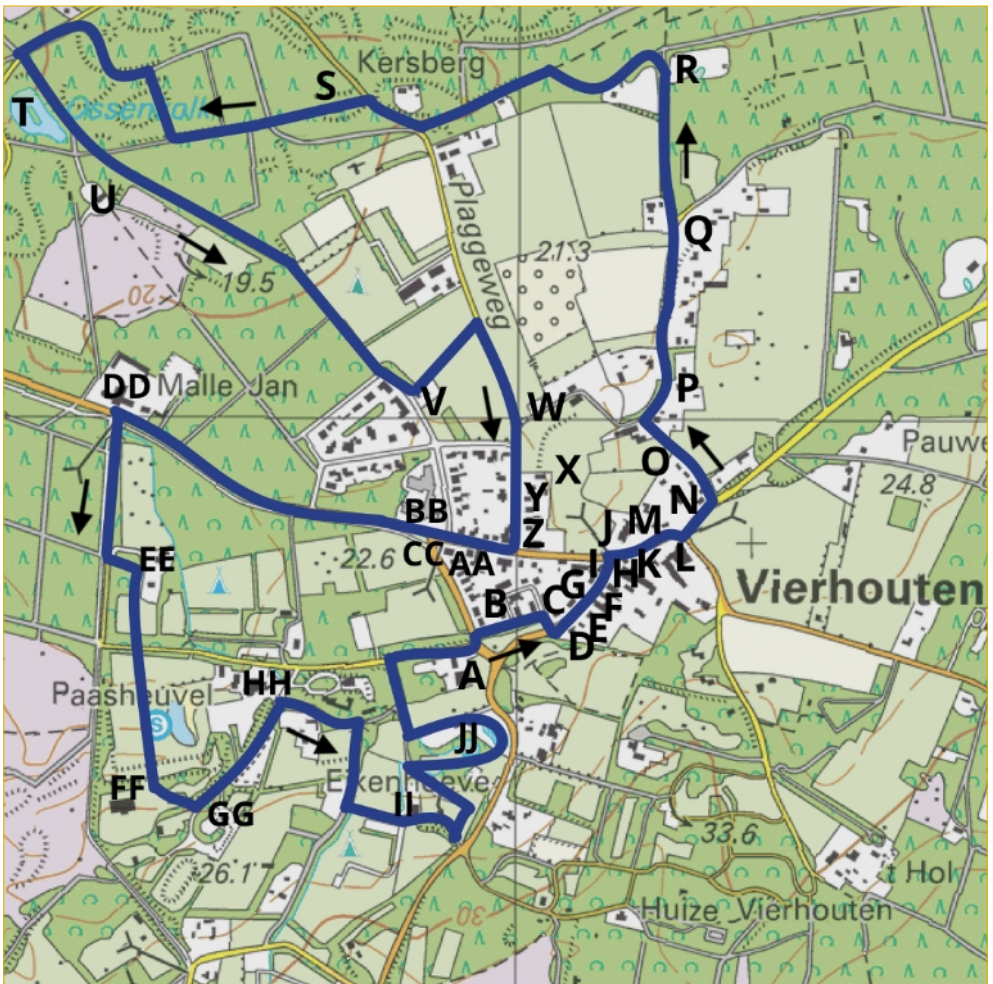
Één van de oudste heemtuinen in Nederland. Aangelegd in 1936 naar ontwerp van tuinarchitect G. Bleeker als werklozenproject. Dient ter educatie en toont een overzicht van diverse landschappen in het klein. De naam verwijst naar Heimans, één van de oprichters van Natuurmonumenten. In de volksmond ook wel “Bruilse Vijver” of “Bronse Vijver”, een verwijzing naar de toenmalige bewoner van de Eikenhoeve, de heer Bruil.

De tuin raakte verwaarloosd na de 2e Wereldoorlog. In 1983 begon men met herstel en vanaf 1992 is deze opengesteld voor publiek. Een oase van rust!

Ga RA de Heimanshof uit en houd daarna RA aan. Einde weg RA asfaltweg volgen (rode wandelroute).

Paardenstal familie ter Horst (1873/1898), gemeentelijk monument

In 1873 gebouwd als schuur bij pension-boerderij Hop aan de Elspeterbosweg 26. Die boerderij werd 1946 afgebroken om plaats te maken voor het dorps huis (1953). De schuur werd 1898 verbouwd en is al sinds de jaren 40 in gebruik als paardenstal.

Weg RD volgen tot aan het Dorps huis Horsterhoek. Einde route!

Bezoek Dorpshuis Horsterhoek

Locatie:	Elspeterbosweg 26
Tijd:	10.00 – 15.00 uur
Aanbieding:	gratis kopje koffie of thee

Dorpshuis Horsterhoek is een dorps huis in het Veluwe dorp Vierhouten. Tot 1946 stond er op de plek van Horsterhoek het pension van de familie Hop. In 1940 kocht de familie Ter Horst dit pension met de bijbehorende grond. In 1946 werd het pension afgebroken. Op de vrijgekomen plek werd in 1953 het Dorpshuis Horsterhoek gebouwd dat op 10 oktober 1953 feestelijk geopend werd. Het dorps huis was een geschenk van mevrouw Ter Horst-Vogel aan de bevolking van Vierhouten. Zij richtte het op ter nagedachtenis aan haar zoon Klaas. Klaas ter Horst was in 1940 lid van de verzetsgroep De Geuzen in Vlaardingen. De meeste leden van deze verzetsgroep werden door de Duitsers gearresteerd en gefusilleerd. Klaas had 'geluk' en kreeg vijf jaar tuchthuis in Duitsland. Hij liep daar TBC op en werd naar Vierhouten overgebracht. Hij stierf vlak voor de bevrijding. Klaas had altijd gezegd dat er voor de jeugd in Vierhouten zo weinig te doen was en dat er eigenlijk een onderkomen voor ontspanning en ontwikkeling zou moeten komen. Mevrouw Ter Horst besloot als eerbetoon aan Klaas zo'n onderkomen te laten bouwen. Zij betrok de familie Hooghordel in de plannen, omdat zij beter op de hoogte waren van wat er in het dorp speelde. Bekijk in het Dorpshuis ook de leuke fotopresentatie!

Bezoek Zonnehel Vierhouten

Locatie: 't Frusselt 30
Tijd: 10.00 – 15.00 uur

De Zonnehel is een bijzondere, monumentale hal die in 1938 gebouwd is als speel- en schuilplek voor de kinderen die op het terrein van de Paasheuvelgroep verbleven. De gebouwen op de Paasheuvel behoorden voorheen aan de Arbeiders Jeugd Centrale (AJC), een organisatie die arbeiderskinderen uit grote steden de mogelijkheid bood om in de bosrijke gebieden bij Vierhouten vakantie te houden. In de crisisjaren van 1937/1938 hebben werkloze jongeren als werkgelegenheidsproject deze hal gebouwd. De hal is, net als meer gebouwen en locaties die deel uitmaken van de Paasheuvelgroep een van rijkswege beschermd monument.

De hal is volledig uit hout vervaardigd en is 20 meter breed en 40 meter lang. Het afgelopen jaar is de hal gerestaureerd om weer te kunnen functioneren voor allerlei activiteiten. Hierbij zijn onder meer de houten delen van de gevels, kozijnen, ramen en deuren hersteld en/of vervangen. De overige zijden en de toiletunit worden de komende jaren aangepakt.

Indrukwekkend aan de hal is uiteraard het grote, halfronde venster in de voorgevel, symboliserend de opkomende zon en uitgevoerd in geel geschilderd houtwerk en geel kathedraalglas, waaraan de hal ook zijn naam te danken heeft.

IETS TE VIEREN?

Geef eens de Nunspeet Kadopas!

- Te besteden bij ruim 50 ondernemers
- In Nunspeet, Vierhouten, Elspeet en Hulshorst
- Ook leuk voor Sinterklaas & Feestdagen
- Unieke lokale verpakkingen
- Meerdere verkooppunten o.a. VVV's
- Bepaal zelf de waarde
- Online saldocheck

www.nunspeetkadopas.nl

meer informatie

Foto's Elspeet: Gerard Mulder

Tekst en routes Vierhouten: Wilco van den Top

Gebruikte bronnen: wikipedia.nl, mijngelderland.nl, rijksmonumenten.nl

Mede mogelijk gemaakt door de gemeente Nunspeet, Heemkundige vereniging Nuwenspete, Dorpsvereniging Vierhouten en Nunspeet uit de Kunst

Dorpsherberg De Roskam
Dorpstraat 5 Nunspeet

WWW.DEROSKAMNUNSPEET.NL

Aanbieding:

borrelplank met parmaham, olijven en oude kaas met grove mosterd voor € 9,00

BORRELPLANK VOOR € 9,00

Hotel Vierhouten
Tonegerenseweg 1 Vierhouten

WWW.HOTELVIERHOUTEN.NL

Aanbieding:

twaaalfuurtje inclusief koffie, thee, melk of karnemelk voor € 12,50

TWAALFUURTJE VOOR € 12,50

Brasserie Poorter
Vuurkuilweg 15 Hulshorst

WWW.BRASSERIEPOORTER.COM

Aanbieding:

kopje koffie of cappuccino met appelgebak en slagroom

KOFFIE MET GEBAK VOOR € 5,00

Brasserie Poorter

Pannenkoekenhuis 1760
Staverdensedweg 3 Elspeet

WWW.1760.NL

Aanbieding:

kopje koffie met heerlijk gebak

KOFFIE MET GEBAK VOOR € 5,00

Alleen geldig tijdens
Open Monumentendag
zaterdag 14 september 2024

DorpsHerberg De Roskam
Dorpstraat 5 Nunspeet
WWW.DEROSKAMNUNNUNNSPEET.NL

Alleen geldig tijdens
Open Monumentendag
zaterdag 14 september 2024

Hotel Vierhouten
Het huiskamerhotel op de Veluwe!

Hotel Vierhouten
Tonegerenseweg 1 Vierhouten
WWW.HOTELVIERHOUTEN.NL

Alleen geldig tijdens
Open Monumentendag
zaterdag 14 september 2024

Brasserie Poorter

Brasserie Poorter
Vuurkuiweg 15 Hulshorst
WWW.BRASSERIEPOORTER.COM

Alleen geldig tijdens
Open Monumentendag
zaterdag 14 september 2024

Pannenkoekenhuis 1760
Staverdensedweg 3 Eijspeet
WWW.1760.NL

Sterk In Drukwerk

Het geeft ons een kick uitdagende kwaliteit vorm te geven in grafische uitingen.

Standaard kennen wij niet; alles is voor ons maatwerk.

Sterk In Verpakkingen

Industrieweg 55
8071 CS Nunspeet
T. 0341 - 253 741

info@bokhorst.nl
www.bokhorst.nl

BOKHORST
GRAFISCH BEDRIJF BOKHORST

OPEN MONUMENTEN DAG

14
SEPT
2024

**OPEN
MONUMENTEN
DAG**

**VRIENDEN
LOTERIJ**

elke dag plezier

www.openmonumentendag.nl